

Anonimowa, ale złota – dawna muzyka instrumentalna (XVI w.)

Muzyka dawna jest często dla młodych odbiorców zupełnie nieznana. Do tego różna od ich współczesnych muzycznych zainteresowań. Uczniowie mogą przez to podchodzić do niej z dystansem a czasem także z niechęcią, bo to co nieznane może wywoływać niechęć. By tego uniknąć warto tematykę muzyki dawnej urozmaicić metodami aktywizującymi wciągając uczniów w zabawę. Proponuję by zajęcia na temat Złotego Wieku w polskiej muzyce instrumentalnej rozpocząć od niespodzianki, a potem pozwolić uczniom wcielić się w muzyków i tancerzy epoki renesansu.

Temat lekcji: Anonimowa, ale złota – dawna muzyka instrumentalna (XVI w.)

Krótki opis lekcji: Na początku lekcji uczniowie otrzymają **anonimowy list**, który wprowadzi ich do zagadnień poruszanych na lekcji; otrzymają także **przesyłkę**, którą otworzyć mogą po tym, gdy wspólnie zagrają proponowany utwór. W trakcie lekcji poznają znaczenie określeń: *twórczość anonimowa*, *muzyka dawna*, „*złoty wiek muzyki polskiej*”, *renesans*, *tabulatura*, nauczą się **grać** jednego z utworów lutniowych pt. **Dobry taniec polski** w transkrypcji na flety, dzwonki i tamburyna. **Wysłuchają** także dwóch części tańca **Rex** (wolnej i szybkiej) – anonimowego utworu z tabulatury Jana z Lublina. Utwór ten będzie inspiracją do wykonania **mini-pracy plastycznej** w formie linii czasu oraz **tańca w dawnym stylu**. Pod koniec zajęć – uczniowie obejrzą krótki fragment koncertu **zespołu muzyki dawnej** czyli współczesnych ludzi, którzy kultywują sztukę sprzed 500 lat. Jeżeli wszystkie zadania zostaną sprawnie wykonane – w klasie rozlegają się brawa [z nagrania]. N. informuje, że te brawa przypominają mu pewien bardzo znany dawny utwór – co prawda nie instrumentalny i nie anonimowy – ale warto go poznać; w tym momencie uczniowie otrzymują nuty i słowa pierwszej zwrotki utworu **Kleszczmy rękoma** (M. Gomółki, sł. J. Kochanowski) i wykonują go wraz z nauczycielem. Na zakończenie lekcji – gra w butelkę ☺ z powtórką poznanych wiadomości.

Grupa wiekowa: kl. 5

Czas trwania: 2 godz. lekcyjne (podział na dwie jednostki lekcyjne w zależności od tempa pracy uczniów)

Cele ogólne:

- Zaciekawienie uczniów kulturą i muzyką dawną.

Cele szczegółowe:

- Nauka słuchania, dostrzegania różnic między muzyką współczesną a muzyką stworzoną w XVI wieku, poznanie znaczenie określeń *twórczość anonimowa*, *muzyka dawna*, „*Złoty Wiek muzyki polskiej*”, *renesans*, *tabulatura*,
- Zachęcenie uczniów do poznawania historii polskiej kultury muzycznej,
- Zapoznanie z utworem *Rex* – słuchanie utworu i taniec w dawnym stylu, mini-praca plastyczna inspirowana słuchaną muzyką,
- Wzmacnianie radości wyływającej z wspólnego działania – tańca i muzykowania w zespole oraz wzajemnego słuchania (wspólne wykonanie utworu *Dobry taniec polski* oraz *Kleszczmy rękoma*),
- Ćwiczenie umiejętności artystycznego wykonywania ruchem i na instrumentach utworu muzyki dawnej.

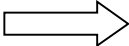
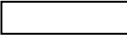
Metody: gra na instrumencie, pogadanka, wysłuchanie utworu muzycznego, praca plastyczna (linia czasu inspirowana słuchanym utworem), taniec, śpiew.

Formy: zbiorowa (wspólne granie utworu na instrumentach, słuchanie muzyki, pogadanka, taniec, oglądanie fragmentu koncertu muzyki dawnej, śpiew), zespołowa (gra na instrumencie) i indywidualna (mini-praca plastyczna w zeszytach).

Pomoce dydaktyczne: anonimowy, „stary” list i dołączone do niego: złote szablony „XVI” oraz nuty utworu *Dobry taniec polski* dla każdego z uczniów (utwór lutniowy z Tabulatury Jana z Lublina w opracowaniu na flety, dzwonki i tamburyno), zapakowana przesyłka-niespodzianka (dawne stroje w stylu renesansowym – ze szkolnego strychu), flety podłużne, dzwonki, tamburyno, instrument klawiszowy, zeszyty uczniowskie, nagranie utworu *Rex*, szablony w kształcie strzałek (gotowe będą zakładką do książki np. od muzyki ☺), nuty psalmu *Kleszczmy rękoma*, butelka, projektor.

Przebieg zajęć:

Treść zajęć	czas	Pomoce, uwagi
1. Powitanie uczniów, sprawdzenie czy wszyscy posiadają instrumenty – flety podłużne lub dzwonki oraz zeszyty i kredki.	2 min.	list i przesyłka-niespodzianka
2. Wprowadzenie : do klasy wchodzi wcześniej poproszona osoba (inny nauczyciel, uczeń ze starszej klasy) i przekazuje anonimowy list do kl.5 oraz przesyłkę, mówiąc, że nie wie skąd się wzięła w szkole. W liście napisane jest, że przesyłkę (skrzynię lub pudło) można otworzyć dopiero po wspólnym wykonaniu dołączonego utworu. W liście znajdują się także złote szablony „XVI” dla każdego z uczniów – do wklejenia do zeszytu.	3 min.	
3. N. wyjaśnia, że dołączony utwór pochodzi z wieku XVI, nazywanego w Polsce „Złotym Wiekiem” i stąd pewnie takie szablony do wklejenia do zeszytów (tę pracę wykonamy w późniejszym czasie). N. wyjaśnia , że wiek XVI to epoka renesansu, tę muzykę - wraz z muzyką wcześniejszą (średniowieczną) i trochę późniejszą (barokową) zaliczamy do muzyki dawnej. Wspólnie N. wraz z uczniami wyjaśniają czym jest twórczość anonimowa i ew. z czego wynikała taka tendencja w twórczości ówczesnych muzyków. N. wyjaśnia także czym jest <i>tabulatura</i> .	3 min.	
4. Uczniowie wraz z nauczycielem ćwiczą utwór <i>Dobry taniec polski</i> , dzieląc się na grupy (flecistów, grających na dzwonkach oraz grających na tamburynie). Po wykonaniu utworu w całości mogą otworzyć przesyłkę-niespodziankę.	10 min.	nuty utworu, instrumenty
5. W przesyłce uczniowie znajdują kilka strojów w dawnym stylu lub kilka elementów takich strojów [ze strychu szkolnego]. Wykonują utwór raz jeszcze, tym razem w przebraniach . Można także wykonać utwór z podziałem na mniejsze zespoły jeśli elementów strojów nie wystarczy dla każdego ucznia.	5 min.	stroje lub elementy strojów dawnych
6. Uczniowie wycinają i wklejają do zeszytów – pod tematem lekcji - złote szablony „XVI” dopisując: „ Złoty Wiek muzyki polskiej ”. N. informuje, że skoro jesteśmy już tak pięknie wystrojeni to możemy wysłuchać i zatańczyć taniec <i>Rex</i> , ponieważ on także pochodzi ze „Złotego Wieku muzyki polskiej”. Musimy się jednak do tego przygotować, wsłuchując się w tę melodię.	5 min.	szablony XVI, zeszyty uczniowskie
7. Uczniowie słuchują melodię tańca <i>Rex</i> (jeżeli w sali jest dywan – to mogą to robić siedząc wygodnie lub leżąc na dywanie). Po pierwszym wysłuchaniu N. rozmawia z uczniami o tym z ilu części składa się ten taniec, czym różnią się te fragmenty (tempem, charakterem). Co różni tę muzykę od muzyki słuchanej i granej współcześnie? N. wyjaśnia, że w renesansie tańce o różnym metrum i tempie często były łączone, wykonywane jeden po drugim. Wspólnie przypominamy czym jest budowa AB utworu . W przypadku tańca <i>Rex</i> czyli tańca królewskiego było to uzasadnione. Pierwszą jego część (dostojną) grano, gdy król	5 min.	nagranie tańca <i>Rex</i>

wchodził na salę, drugą (szybką), gdy rozpoczynały się tańce.		
8. Drugie wysłuchanie tego utworu połączone będzie z wykonaniem mini-pracy plastycznej . N. rozdaje uczniom szablon strzałek lub długich prostokątów . Uczniowie ilustrują jak zmienia się w czasie ten utwór. Na dole szablonów zapisujemy tytuł utworu. Gotowe szablony mogą być zakładką do podręcznika do muzyki.	9 min.	szablony strzałek, kredki
9. N. zaprasza uczniów do tańca w dawnym stylu . Pokazuje poszczególne kroki tańca <i>Rex</i> . Po wykonaniu pierwszej, wolnej części tańca N. pokazuje krok podstawowy drugiej części. Druga część tańca jest trudniejsza, można ją w pełnej wersji zaproponować w grupach, w których nauka pierwszej części tańca sprawnie się udała.	15 min.	
10. Podsumowując zajęcia N. prezentuje uczniom krótki fragment wcześniej wybranego filmu - koncertu zespołu muzyki dawnej czyli współczesnych ludzi, którzy kultywują sztukę sprzed 500 lat. N. zachęca, żeby uczniowie wymienili jeszcze inne tzw. grupy rekonstrukcyjne, ludzi, którzy fascynują się historią i kulturą minionych epok.	5 min.	** projektor, tablica interaktywna
11. Jeżeli wszystkie zadania zostaną sprawnie wykonane – w klasie rozlegają się brawa [z nagrania]. N. informuje, że te brawa przypominają mu pewien bardzo znany utwór muzyki dawnej – co prawda nie instrumentalny i nie anonimowy – ale warto go poznać. W tym momencie uczniowie otrzymują nuty i słowa pierwszej zwrotki utworu <i>Kleszczmy rękoma</i> (muz. M. Gomółki, sł. J. Kochanowski), wysłuchują go w wykonaniu N., by potem wspólnie zaśpiewać z akompaniamentem granym przez N.	8 min.	nagranie braw ☺ i nuty utworu „Kleszczmy rękoma”
12. Na zakończenie drugiej lekcji proponujemy uczniom grę w butelkę , z powtórką poznanych wiadomości. Zadanie powtórkowe najlepiej realizować w siadzie skrzyżnym na dywanie, jeżeli tylko w klasie są takie możliwości. N. kręci butelką – na którego z uczniów wskaże dziubek butelki ten wyjaśnia znaczenie podanych przez N. słów. Kolejnym razem butelką kręci już uczeń, który odpowiadał na pytanie. Przykładowe określenia do wyjaśnienia przez uczniów: - <i>Twórczość anonimowa</i> - <i>renesans</i> - <i>muzyka dawna</i> - „ <i>Złoty Wiek muzyki polskiej</i> ” - <i>tabulatura</i> .	7 min.	butelka
13. N. wyraża zaciekawienie, czy któryś z uczniów mógłby zagrać na flecie na następnych zajęciach utwór <i>Kleszczmy rękoma</i> na flecie? Byłby to już drugi utwór w naszym repertuarze z tej epoki. Być może byłby to dobry początek dla tych, którzy chcieliby grać muzykę dawną.... ☺	2 min.	
14. Pożegnanie uczniów.	1 min.	